

נאמר של נייר

פרשת מנחם בן (ג') * הקדוש ברוך הוא של האמונות

התל-אביבית * הפסטיבל של זבולון המר * הספר על ברלין עיר

חצוייה * שירי פורים שובבים ומאמר עליז גנוזים. מאת משרני-חובסקי

דואר חוזר

הקשר הסיפורתי

התגובות על סיפורו של מנחם בן פלונטר אינן חדלות לזרום. מסתבר ש'מנחם בן הצליח להביא לסערה ולגלים של ממש בביצת הסיפור העברית. אחד מהמגיבים הינו משרר ומרצה צעיר בשם ישראל ברקובסקי.

רצ"ב דברי תגובתו של ישראל ברקובסקי:

צפוי היה, שסיפורו החדש של מנחם בן, משורר ומבקר מהוגן, יכה גלים. ואומ' גם בתוך זמן קצר התפרסמו מאמרי תגובה בהעולם הזה. ידיעות אחרונות, מעריב וכו'. אני מבקש בזאת, בענווה, להצטרף למחול השדים.

פלונטר הוא מסע אל תוך האני, אודי' סיאה במיכתבים של אדם מול כנאו הקיור מי. תוך מאבק חושף ללא שיוך. כמו לודר בזירה. מסי' מנחם בן מעליו את המגי' ניס וכלי הנשק הסטנדרטיים וניצב ניכחו מול האמת. למי שרוצה, מזכירה צורת מעמדו של הכותב את פסל האישה העירוי מה שמציבה איין ראנד במקדש האדם בסיפורה כמעין המתגבר.

נסיון החיים העולה מן המיכתבים מתואר בחן אמיתי; הקטע על ברונובסקי, תי' אור הבת, הגינה הקטנה בושמת, חזרות על רעיון הישיבה, או אייהשיבה, של יעל, החתונה הצפויה, או האבודה, יחסייהמין המתוקים מתוארים. מתוך יושר פנימי וקסם. אותם מוטיבים חוזרים, הם ש'

מנחם בן ארי' מנדליה לעשות

מקנים את הוריימה ותסון של הספר, הם שקובעים את האווירה. (ואכן, בערב קרי' אה של הספר עמדנו על היופי הזורם בתוכו ונשמר גם במדיום של קריאה בקול).

אחד השיאים בספר הוא בחתימתו "אבל אני מת שתחזור לפחות למען הכי' דור, תחשבי איזה בידור זה יהיה כשיראו אותנו שוב יחד" לא רק מידה של הומור,

אלא מעין משמעות חדשה לבקשת השי' בה, משמעות בלתי פאתטית.

אני מסכים עם דן עומר שפלונטר הוא יצירה מרתקת באמתותה, ומצליחה, לדעי' תי, להעביר באופן בלתי מתחכם ומבלי להעמיד פוזה של חשיבות סיפרותית מיק' צועית. את סיפורו של מנחם בן. אי אפשר להימנע מתחושת כאב המלווה, או מתלווה לקריאה בספר, מכיוון שפלונטר מחייב את הקורא לחשיפה עצמית מקבי' לה לזו הנפשרת בספר. האם לא מורכבים חיי אדם מכאב, תשוקה, ריב, תאוה, ואהבה וממאבק קיומי עימם ועליהם? עם זאת, סוג כזה של חשיפה עצמית טומן בחובו סכנה מסוימת לאנשים, שאינם מור' גלים בהתבוננות בראי.

מכאן לא יפלא מדוע חלק מהגלים, שכבר הספיק הספר להכות, עכורים המה. בצד השיפוט ההוגן והבלתי מתחכם של דן עומר, הופיעה מאמרה של יהודית ארי'ן (בר-הרצל) בידעות אחרונות מה' 16.2.79, תחת הכותרת התערטלות בפומבי. כבר בתחילת המאמר מסתערת הגברת ארי'ן (בן הרצל) בידעות אחרונות מה' החשוף בין דפיו: "הוא נעשה משורר גדול (אדרת הגפן), 'עמה צנופה' היים פלחים שקופים', עוד בטרם היה למשורר בכלל... מישפט זה מתוך מאמרה של אורי'ן משקף היטב את הלוח הנפש של הכותבת ואת העיקרון, שהינה אותה בכתיבה. ראשית, משקף המישפט סתירה הגיונית פשוטה. כיצד ניתן לטעון, שהוא טרם נעשה למשורר ובכלל לציין בד בבד את שלושת סיפרי שיריו שבתוכם שירים ניפלאים, שעליהם כונה, 'תקות השי' רה...". אם מרמזת הכותבת באלגנטיות רופפת, כי לא רבים הם השירים שכתב. הרי דאי ידוע לה שכמות אינה מבטאת איכות ובפרט לא בשירה; אבררה בן יצחק, לדוגמה, נכנס לפנתיאון השירה עם 12 שירים בלבד, בספר צנום וכודד.

אם היתה ארי'ן המלומדת מרעננת את זיכרונה בשיריו של בן, ודאי היה הדבר מסייע לה לשפוט בצורה אובייקטיבית גם את הספר שלפנינו. כבדרד-אגב היא מזכירה את תירגומיו ושוכחת את מאמרי הביקורת המעולים שכתב. אורי'ן מגדילה לעשות כאשר היא רומזת בחינניות, כי "אפשר לפטור את אספת המיכתבים הזו כשמות מתחום הפסיכולוגיה ורפיו' ה' נפש...".

בוודאי שאין היא מתכוונת לכוון את הקורא הפוטנציאלי לסוג פיתרון כה זול ובוודאי שאין ככוונתה לערוך מעין לינץ' פסיכולוגי בכותב, חלילה. מן הראוי שכאשר מבקר מטיח רמוזים עבים כחבתי' מתחום מדע והתנהגות, שאומנם יבין קודם כל על מה הוא סח והשמות הנדר' פים שבחרה בהם המבקר, אינם מחזקים את הרושם, שאלה אכן מוכרים לאורי'ן מעבר לשימושם הפופולארי - פשטני ומסוכן.

שאלה ניפרדת היא האם עמדה הכותבת בקריטריון שהזכרנו: פתיחות בקריאה, חשיפה לכתוב; כדי להשיג זאת מן הראוי להשתחרר ממסך העשן של הגנתיות מופ' רות; התחסדות, שרק עצמי ואטימות כרונית אל הוולת ואל עצמו, במיקרה שלפנינו לא כך קרה: היאחזות, או מטב התנחלות בנפשו של מנחם בן והתקפה מסיבית, כזו, המשתקפת במאמרה של אורי'ן, מעידה יותר מכל על התגוננות עצמית מופרות ועל חוסר פתיחות, כפועל יוצא מכך, כך מצטמצמת הפרספקטיבה של המבקר ונמנעת יכולתה לשפוט באובייק' טיויות, שלא לדבר על ההחמצה שבק' ריאה מתוך אי-פתיחות. כך החטיאה, חוששני, המבקר את נישמתו של הספר.

אמנות

תדמית

הפוליטיקה מצמיחה ראשים. אמנים מציירים ראשים והביקורת מעריכה את מעשה היצירה. הראשים שמצמיחה הפו' ליטיקה, אוגרים עמדות כות, הניתנות להם כביכול מטעמו של הציבור ולמענו. עמדת כות שכזאת, צבר לעצמו, עסקן מיפלגתי אפור ודתי בשם חיים בסוק, שהיווה בקואליציה העירונית, בקדנציה הקודמת בתל-אביב, את לשון-המאזניים הקואליציוניים. עמדה זו נוצלה בידו, לשם הכרות מילחמת. חורמה פומבית, בתוקף מעמדו הפוליטי (ולא האמנותי) כנגד האנדרטה לשואה ולתקומה, שהקים האמן יגאל תומרקין בכיכר מלכי-ישראל בתל-אביב.

סגן ראש עיריית תל-אביב, חיים בסוק, לא הוכשר למישרת אוצר אמנות של מוסיאון, ואפילו לא כמבקר אמנות, ועיקר האידיאולוגיה האמנותית שלו, מתמצית בקביעה ההלכתית: "לא תעשה לך פסל ומסכה...". הכשרה, שלא מנעה בעדו מללחום מילחמת חורמה באמן תומרקין, מבלי לחסוך מפיו אוצר של קביעות באמנות, בשואה, נוף ובשאר דברים ש' אינם מתחומי עיסוקיו של סגן ראש עיריית תל-אביב.

חיים בסוק חש, מן הסתם, שמאבקו

קדישמן מתקשרים לקדישמן בסוק

זה בתומרקין פגם במידה לא מועטה בתדמיתו הקואליציונית כהקדוש ברוך הוא של האמנות בתל-אביב, לציודו של עמיתו הליברל-עצמי יצחק ארצי. אי לכך, ערר בסוק בשבוע שעבר, קבלת' פנים לפסל מנשה קדישמן (מתקשרים לקדישמן...) כאשר העילה: "עם שובו מארצות הברית..." כמאמר הידיעה בעי' תינות. לידיעה האמורה צורף תצלום, שבמרכזו נראים בסוק מתקשר בעזרת פיסת-נייר עם קדישמן, בפוזה של אחד מבני משפחת מרדכי'ן. פטרוני האמנות של ונציה, כשהוא מחייך לעבר המוזה של קדישמן, ולרעיות שגריר ארצות-הבר' רית בישראל. מה שפוליטיקאי מזכן לע' שות למען התדמית שלו.

פסטיבל

ימתיכוני

רמתם של הפסטיבלים הישראליים, ב' שנים האחרונות, מצוייה בתהליך של

ירידה מתמדת, ושקיעה סופית. באשגר שהגיע לכותב שורות אלה מטעם דובר משרד החינוך והתרבות, נמסר בין השאר: "השר המר אישר, עם זאת, כי בפסטיבל האחרון היו ליקווים אירגוניים מפוימים... שלנכיהם כבר הדפיק לקחים מתאימים... כתיצאה ממסקנות אלה כבר נוצעו שי' נויים בצוות העובדים במישרד הפסטיבל הישראלי. הגרעון המצטבר של הפסטיבל מסתכם ככ-2.795 מיליון ל"י, מתוכם כ-1.5 מיליון ל"י בניו ההתייקרויות. הגרעון כו'

טיים סטופארד תרבות ימתיכונת בקאמרי

סה עלידי משרדי הממשלה, ידירי הפסי' טיבל בחו"ל, וצימצום ההוצאות בפסטי' כלום הכאים...".

כותרת האשגר של משרד החינוך וה' תרבות, קובעת שהפסטיבל המתקרב, "דק' דש השנה ליצירות ולאמנות מארצות היב'התיכון". גוף הידיעה הוא לקוני, אך מתוכו אפשר ללמוד הרבה על המשמעויות של "יצירות מארצות היס'התיכון": "שר החינוך ציין, כי בפסטיבל תש"ל" מתוכ' ננים כ-60 מופעים וכ-35 אירועים שונים. לקראת הפסטיבל הזמנו ונתקבלו הצעות להפקות מיוחדות של מופרות יגופים אמ' נתיים ישראלים כגון התיאטרון הקאמרי, התיאטרון הברוק של ארי', אנסמבל הכ' רוק הישראלי, בוריס כרמן ולהקת נגנים ולהקת המחול ענבל, באר'שבע ודתי' רור...".

הצגת בדריס מרגשת עד למדי. ומוסיף האשגר, וקובע: "התיאטרון הקאמרי מ' לפסטיבל הפקת מחזה של המחזאי טים סטופארד, שנישאו המאסרים הס' טיים בכרית'המעצות במסווה של אית' כבתיחולים לחולי-רוח. המחזה יוצא שיתוף תימורת... מאחר שברית-המ' צות, שוכנת בהתאם לפחות התרבות ממשלת ישראל ביס'התיכון, אין פלא לגלות כי אנסמבל הברוק הישראלי, מסר' גל להפיק מוסיקה ימתיכונת. והרי מי הצריך של תמרי למדנו שתיאטרון הבנות של אריק שוכן לחופי היס'התיכון, ולהקת בת'דור' מוכרת בדרום אפריקה, מזה כמה שנים ריקודים המבוססים על כורי' אוגרפיה שמקורה בתנועות מורחיות. כעת חיה, למיקרא תוכנית הפסטיבל ה'